

การปฏิบัติตามหลักปัจฉิมทิศของบุคลากรในโรงเรียน เทศบาลนครเชียงใหม่

**The Practice of Pacchimadis of Personels in municipality school
in Chiang Mai,**

อัครชัย ชัยแสวง¹

Akrachai Chaisawaeng

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปัจฉิมทิศของบุคลากรในโรงเรียนนครเชียงใหม่ เพื่อหาความสัมพันธ์ต่อการปฏิบัติตามหลักปัจฉิมทิศ เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักปัจฉิมทิศ และเพื่อทราบข้อเสนอแนะในการปฏิบัติตามหลักปัจฉิมทิศของบุคลากรในโรงเรียนนครเชียงใหม่ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ โดยใช้แบบสอบถามด้วยการสุ่มตัวอย่างจำนวน 61 คน ผลการวิจัย พบว่า ปฏิบัติตามหลักปัจฉิมทิศของบุคลากรเป็นตัวอย่างที่ดี ใช้จ่ายทรัพย์ที่หามาได้ไม่ฟุ่มเฟือย ความรักของสามี-ภรรยานั้นรักด้วยเมตตา บุคลากรของโรงเรียนถือว่าโรงเรียนเป็นเหมือนบ้านหลังที่ 2 ของนักเรียน การปฏิบัติตนตามหลักปัจฉิมทิศนั้นบุคลากรให้เกียรติซึ่งกันและกัน ยกย่องเพื่อนร่วมงานกับสนทนากับนักเรียนที่จบไป ระดับของการปฏิบัติตามหลักปัจฉิมทิศโดยทำให้สามี-ภรรยาครองคู่กันตลอดชีวิต

คำสำคัญ : 1.การปฏิบัติ 2.หลักปัจฉิมทิศ 3. ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติ

Abstract

The objective of this research article was to study the practice of pacchimasid in the Municipality School in Chiang Mai, to seek the relationship to practice of pacchimasid and to analyze the factors towards practice of pacchimasid as well as to know the suggestion of the practice of pacchimadis of personels in municipality school in Chiang Mai. This was the quantitive research using questionnaires to random 61 respondents. The results were found that the practice of pacchimasid of personels in municipality research in Chiang Mai was good example. There was no much payment required. Metta (Loving - Kindness) was the kind of love

¹น.ธ.เอก, อ.ม., ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาราชวิทยาลัย วิทยาเขตล้านนา

of wife and husband. The personnels of the school had regarded the school as their second home. They had honoured and praised each other, and they had discussed the learned lessons with each other. The level of pacchimadis_practice requiring wife and husband living together with love were also taken into consideration

Key words : 1.Practice 2.pacchimasid 3.Practical factors

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

เรื่องที่ทำวิจัยนี้ มีความสำคัญ คือ สถาบันครอบครัวในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นครอบครัวของชาวพุทธศาสนา เป็นครอบครัวที่มีศีลธรรม จริยธรรมอันงดงาม เป็นสังคมที่ช่วยสร้างความเจริญรุ่งเรืองให้กับพระพุทธศาสนาอย่างต่อเนื่อง การมีครอบครัวที่ดีนั้นจะช่วยส่งเสริมให้สังคมเข้มแข็ง ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติฉบับที่ 9 ในส่วนที่ 3 การเสริมสร้างฐานรากของสังคมให้เข้มแข็ง และตอนบทที่ 3 ยุทธศาสตร์การพัฒนาคุณภาพคนและคุ้มครองทางสังคม ข้อที่ 3.5 ที่กล่าวไว้ว่า “การเสริมสร้างบทบาทครอบครัว และสื่อมวลชนให้มีส่วนร่วมการพัฒนา เพื่อให้คนไทยเป็นคนดี มีคุณธรรม มีระเบียบวินัย ซื่อสัตย์สุจริต ความสามัคคี มีจิตสำนึกรับผิดชอบต่อสังคมและมีส่วนสนับสนุนการสร้างหลักประกันความมั่นคง ในการดำรงชีวิตของประชาชนตลอดทุกช่วงอายุโดย 1) สร้างและปลูกจิตสำนึกในความรักชาติ และความ เป็นไทยอย่างจริงจังและต่อเนื่องโดยเน้นการณรงค์ให้ทุกฝ่ายในสังคม” นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับคำแถลงนโยบายรัฐบาล ของคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ พ.ศ.2544 ข้อที่ 10.4 ด้านครอบครัว เด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ โดยแถลงว่า “รัฐบาลมีนโยบายในการสร้างครอบครัวให้อบอุ่นและเข้มแข็ง เป็นหน่วยพื้นฐานในการฟื้นฟูเศรษฐกิจ และเป็นภูมิคุ้มกันจาก ปัญหาสังคมแก่สมาชิกทุกวัยในครอบครัว ดังนี้ จัดตั้งศูนย์พัฒนาครอบครัวในชุมชนโดยการที่มีส่วนร่วมของบุคลากรในชุมชน เพื่อให้คำปรึกษาและบริการต่าง ๆ เกี่ยวกับครอบครัวทั้งด้านสุขภาพและการวางแผน และแก้ไขปัญหาครอบครัว และ แก้ไขปรับปรุงกฎหมายและบังคับใช้กฎหมายอย่างเคร่งครัด เพื่อป้องกันปราบปรามและลงโทษอย่างจริงจังต่อผู้กระทำความผิดที่ละเมิดสิทธิเด็กและกระทำความรุนแรงต่อเด็กในทุกด้าน” ยิ่งไปกว่านั้น ยังสอดคล้องกับหลักธรรมในคิหิปฏิบัติแห่งนวโกวาท ของสมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส เรื่องทศ 6 ข้อที่ 3 ที่สอนให้สามีภรรยาซึ่งเป็นผู้นำครอบครัวให้ปฏิบัติตนตามหลักธรรมที่ว่า สามีพึงบำรุงภรรยาด้วยหลัก 5 ประการ ได้แก่ ยกย่องนับถือว่าเป็นภรรยา ไม่ดูหมิ่น ไม่ประพฤตินอกใจ มอบความเป็นใหญ่ให้และให้เครื่องแต่งตัว ส่วนภรรยาก็พึงบำรุงหรืออนุเคราะห์สามีด้วยหลัก 5 ประการ ได้แก่ จัดการงานใน

บ้านเรือนดี สงเคราะห์คนข้างเคียงสามิ ไม่ประพฤตินอกใจสามิ รักษาทรัพย์ที่สามิหามาได้ และมีความขยันในกิจการทั้งปวงตามหน้าที่ของตนหรือ ช่วยกิจกรรมของสามิด้วย

ที่มาของปัญหา ปัจจุบัน ครอบครัวที่เคยมีความสุขของชาวเชียงใหม่ เหลือน้อยลง สามิภรรยาที่เคยเป็นผู้นำครอบครัวได้เกิดปัญหามีความขัดแย้งกันขึ้น เกิดความไม่เข้าใจกันมากขึ้น มีการหย่าร้างแยกทางกันเดินบางคู่ไม่มีเวลาให้กับบุตรตนเอง ปัญหาที่ตามมา คือ เยาวชนของครอบครัว จะมีความก้าวร้าว ขาดความเคารพหรือความเกรงใจใคร ไม่เชื่อฟังใครในครอบครัว ยิ่งไปกว่านั้น เยาวชนบางคนจะออกนอกบ้านไปรวมกลุ่มเพื่อน ๆ ที่มีปัญหาเดียวกันแล้วสร้างความวุ่นวายในสังคม สร้างความเสียหายให้กับสังคม เช่น แก๊งซามูไรสร้างปัญหาให้กับสังคมอย่างมากาย สร้างผลกระทบทางด้านเศรษฐกิจ ถูกกรรโชกทรัพย์และทำร้ายเจ้าทรัพย์ด้วย ส่วนผลกระทบทางสังคม เกิดความวุ่นวายเพราะเจ้าหน้าที่ตำรวจต้องเสียเวลาสอดส่องตรวจสอบความสงบมากกว่าปกติ ส่วนด้านสภาพแวดล้อมได้เกิดปัญหาการไม่มีความจริงใจต่อกัน เกิดความระแวงแคลงใจกัน จากความเป็นมาและปัญหาที่เกิดขึ้นนี้ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากสถาบันครอบครัวที่ไม่มีความรักความอบอุ่นให้เยาวชน โดยเฉพาะบิดามารดา ซึ่งส่งผลกระทบไปถึงครูอาจารย์ที่ต้องคอยรักษาระดูแลสั่งสอนอบรมเยาวชนด้วย ครูอาจารย์ในโรงเรียนเทศบาลนครเชียงใหม่ได้พบปัญหาโดยตรงเพราะเป็นภาระในการคอยอบรมนักเรียนต่าง ๆ ให้พ้นจากภาวะที่ก้าวร้าวหรือมีปมด้อยของเด็กนักเรียนบางกลุ่ม และโรงเรียนเทศบาลต่าง ๆ ในอำเภอเมืองเชียงใหม่อยู่ในพื้นที่ที่แก๊งซามูไรออกอาละวาดบ่อยครั้ง ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเยาวชนเป็นปัญหาที่รุนแรง และต่อเนื่องที่ทางกรยังแก้ไม่ได้ บิดามารดาก็แก้ไม่ได้ ผลสุดท้ายต้องอาศัยครูอาจารย์ตามโรงเรียนต่าง ๆ ต้องคอยดูแลนักเรียน ต้องคอยอบรมสั่งสอนคุณธรรม จริยธรรมแก่นักเรียนรวมทั้งบุตรของตนด้วยเพื่อป้องกันปัญหาดังกล่าว ผู้วิจัยได้สนใจที่จะศึกษาถึงปัญหาของเด็กและปัญหาของสามิภรรยาที่ขาดความเข้าใจกัน จากครูอาจารย์ซึ่งเป็นเสมือนบิดามารดา คนที่ 2 ของนักเรียน โรงเรียนเปรียบเสมือนบ้านหลังที่ 2 ของนักเรียนนั่นเอง

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

บุคลากรมีการปฏิบัติตามหลักปจิมทิสในแต่ละข้อ อย่างไรบ้าง

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษาการปฏิบัติตามหลักปจิมทิสของบุคลากร
- 3.2 เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของสามิภรรยา ความรักและความรู้เกี่ยวกับปจิมทิส
- 3.3 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักปจิมทิสของบุคลากร

4. สมมติฐานการวิจัย

บุคลากรที่มีปัจจัยแตกต่างกันมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปจิมทิส

5. ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

5.1 นำผลการวิจัยไปใช้เป็นแนวทางในการปฏิบัติตามหลักปรัชญาชีวิตได้อย่างเหมาะสมยิ่งขึ้น

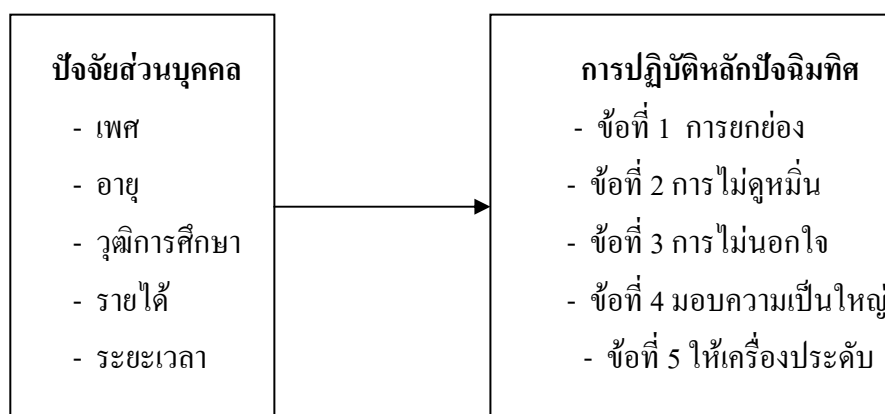
5.2 นำผลการวิจัยเผยแพร่ต่อประชาชนเป้าหมายและโรงเรียนต่าง ๆ

6. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องนี้เป็นการศึกษาเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ซึ่งมีขั้นตอนและวิธีการดำเนินงานดังนี้ ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง ประชากรที่เป็นบุคคล ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียนเทศบาลทั้ง 11 แห่ง จำนวน 60 คน ใช้เทคนิคการเก็บข้อมูลจากแบบสอบถามและสัมภาษณ์แบบเจาะจง ข้อมูลที่ใช้ในการวิจัยคือ ปฐมภูมิ ได้แก่ พระไตรปิฎกและ ตำรา เอกสารรายงานวิจัย ส่วนทัศนคติ ได้แก่ บุคลากรในโรงเรียน กรอบแนวความคิดในการวิจัย ได้แก่ กรอบแนวความคิดของพระธรรมปิฎก ซึ่งได้กำหนดตัวแปรที่ศึกษาไว้ ปรากฏโครงสร้างดังต่อไปนี้

ตัวแปรอิสระ

ตัวแปรตาม

ส่วนการสร้างและตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้สร้างขึ้นโดยอาศัยกรอบแนวคิด ทฤษฎี และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามปัญหาวิจัย วัตถุประสงค์ของการวิจัย ขอบเขตการวิจัย และให้ผู้เชี่ยวชาญ คือ อาจารย์ธเนศ ต่วนชะเอม นายกสมาคมนักวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล คือ มีหนังสือไปขอความร่วมมือไปยังกลุ่มประชากร นำเครื่องมือไปเก็บข้อมูลตามวันและเวลาที่กำหนด โดยแจ้งจุดประสงค์ที่ทำวิจัยและประโยชน์ที่จะได้รับแล้วเก็บและ ตรวจสอบความถูกต้องและครบถ้วน ด้านการวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลโดยนำแบบสอบถามไปวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์แล้วแปลผลที่ได้แต่ละตารางตามความเป็นจริง การวัดค่าตัวแปรใช้เกณฑ์ 5 ระดับ และสถิติที่ใช้ ได้แก่ สถิติร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งค่า ไคสแคว์ เพื่อหาความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ตัวแปร

7. ผลการวิจัย

7.1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามที่เป็น เป็นเพศหญิง มีร้อยละ 81.7 มีอายุ 46 ปีขึ้นไปมีร้อยละ 31.6 การศึกษาระดับปริญญาตรี มีร้อยละ 73.5 สถานภาพสมรส มีร้อยละ 68.3 มีรายได้ 12,001 บาท ขึ้นไป มีร้อยละ 65.0 ระยะเวลาการเป็นสามีภรรยา ระหว่าง 1 – 5 ปี มีร้อยละ 30.0 และมีบุตรจำนวน 2 คน มีร้อยละ 31.7

7.2 ความสัมพันธ์ภายในครอบครัว พ่อ-แม่ เป็นตัวอย่างที่ดึ้นพบว่า พ่อ-แม่ใช้จ่ายทรัพย์สินที่หามาได้ไม่ฟุ่มเฟือย รองลงมาไม่เคยประพฤติผิดใจกัน และที่ดูทีวี ร่วมกันเป็นบางครั้ง พ่อ-แม่ ให้คำปรึกษาเมื่อถูกขอคำปรึกษากับเคยสวดมนต์ก่อนนอนนั้น มีเท่ากัน

7.3 ความรักของสามีภรรยา พบว่า ความรักของสามี-ภรรยาที่ดีต้องรักด้วยเมตตา และเมื่อคู่ครองไปพูดคุยกับชายหรือหญิงอื่น รู้สึกหึงหวงบ้าง และเมื่อคู่ครองไปกระทำความผิดอื่นหลายครั้งนั้น รู้สึกเฉย ๆ บุคลากรของโรงเรียนที่เป็นสามี-ภรรยาบอกว่าโรงเรียนเป็นเหมือนบ้านหลังที่ 2 ของนักเรียน และครู-อาจารย์เป็นเสมือนพ่อ-แม่คนที่ 2 ของนักเรียนและนักเรียนเป็นเหมือนลูกกับนักเรียนที่จบไปแล้วประพฤติไม่ดึ้นรู้สึกเสียใจมาก

7.4 การปฏิบัติตามหลักปรัชญาชีวิตนั้นพบว่า บุคลากรในโรงเรียนให้เกียรติซึ่งกันและกัน มีร้อยละ 66.7 รองลงมาได้ยกย่องเพื่อนร่วมงานกับสนทนากับนักเรียนที่จบไปแล้ว มีเท่ากันคือ ร้อยละ 65.0 ส่วนที่สนทนากับจริยธรรมของนักเรียน ประการสุดท้ายคือ การสนทนากันเกี่ยวกับธรรมะมีน้อย

บุคลากรในโรงเรียน มีการปฏิบัติตามหลักธรรมปรัชญาชีวิต มีร้อยละ 64.2 ข้อที่มีระดับมาก มีร้อยละ 76.7 ส่วนระดับน้อย มีร้อยละ 31.1

ส่วนรายละเอียดแต่ละรายการมีดังนี้ การสนใจเรียนรู้เข้าใจหลักปรัชญาชีวิต มีร้อยละ 76.7 รองลงมา การเข้าใจหลักธรรมข้อปรัชญาชีวิต (ในทศ 6) มีร้อยละ 73.3 สำหรับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาชีวิต มีร้อยละ 71.1 ส่วนข้อที่น้อยที่สุดคือ การสนทนากันมักจะสนทนากับธรรมะ มีร้อยละ 31.7

ตารางที่ 1 ร้อยละปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญา

รายการ	ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติ	
	ใช่	ไม่ใช่
1.การไม่เข้าใจและไม่เคยเรียนรู้หลักปรัชญา	30 (50.0)	30 (50.0)
2.การไม่มีเวลาปฏิบัติตามหลักปรัชญา	30 (50.0)	30 (50.0)
3.คิดว่าปฏิบัติตามแล้วไม่เกิดผลดี	34 (56.7)	26 (43.3)
4.ตนเองปฏิบัติอยู่ฝ่ายเดียว	25 (41.7)	35 (58.3)
5.การปฏิบัติตามหลักปรัชญาทำให้สบายใจ	46 (76.7)	14 (23.3)
6.การปฏิบัติตามหลักปรัชญาทำให้สามเณรจะครอง	42 (70.0)	18 (30.0)
คู่กันตลอดชีวิต		

จากตาราง พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญา คือ การปฏิบัติตามหลักปรัชญาทำให้สบายใจ โดยตอบว่าใช่ มีร้อยละ 76.7 รองลงมา การที่ปฏิบัติตามหลักปรัชญาจะทำให้สามเณรจะครองคู่กันตลอดชีวิต ที่ตอบว่า ใช่ มีร้อยละ 70.0 ส่วนการคิดว่าปฏิบัติตามแล้วเกิดผลดี ตอบว่าใช่ 56.7 สำหรับการไม่เข้าใจและไม่เคยเรียนรู้หลักปรัชญาและ การไม่มีเวลาปฏิบัติ มีเท่ากัน คือ ร้อยละ 50.0

7.5 การทดสอบสมมติฐานการวิจัยพบว่า ปัจจัยคือ เพศและรายได้มีความสัมพันธ์กับระดับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ 0.05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานการวิจัยที่ตั้งไว้ ส่วนปัจจัยที่เหลือคือ อายุ ระดับการศึกษาและระยะเวลาของการเป็นสามเณรไม่มี ความสัมพันธ์กัน

7.6 ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญานั้น บุคลากรของโรงเรียนเทศบาลนครเชียงใหม่ได้เสนอว่า ควรให้พระมาสอน รองลงมาควรฝึกตามคำสอน ควรปฏิบัติด้วยความจริงใจและพ่อ-แม่ควรเอาใจใส่บุตรของตน เป็นต้น

8. สรุปผลการวิจัย

สามารถสรุปตามวัตถุประสงค์ได้ดังนี้ การปฏิบัติตามหลักปรัชญาของบุคลากรอยู่ในระดับมาก ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวของสามเณรมีความรักและความรู้เกี่ยวกับปรัชญา ปัจจัยที่มีผลต่อการปฏิบัติตามหลักปรัชญาของบุคลากร คือ การปฏิบัติแล้วเกิดความสุขสบายใจ ข้อเสนอแนะของบุคลากรในการปฏิบัติตามหลักปรัชญา คือ ต้องการให้พระมาสอน และสมมติฐานการวิจัยคือ เพศและรายได้บุคลากรที่มีปัจจัยมีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติตามหลักปรัชญา

9. อภิปรายผลการวิจัย

จากการวิเคราะห์ข้อมูล สามารถอภิปรายได้ดังนี้ ความสัมพันธ์ทางครอบครัวของบุคลากรในโรงเรียนเทศบาลนครเชียงใหม่มีการปฏิบัติตามหลักปรัชญาชีวิตและสร้างความมั่นคงในครอบครัว อยู่เสมอ เช่น พ่อ-แม่ใช้จ่ายทรัพย์สินที่หามาได้ไม่ฟุ่มเฟือย ไม่เคยนอกใจ เป็นต้น ทั้งนี้ สามารถอภิปรายได้ว่า เป็นเพราะความประพฤติก่อนนอกใจของกันและกันและการให้เกียรติซึ่งกันและกัน และการรู้จักหน้าที่ของการเป็นสามีภรรยา ซึ่งสอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 มาตรา 14 ที่ว่า บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการและสถาบันสังคมอื่น ๆ และสอดคล้องกับแนวคิดของ พระธรรมปิฎกที่ว่า บุตร ภรรยา เป็นเหมือนทิศเบื้องหลังได้แก่ สามีพึงบำรุงภรรยาและภรรยาพึงอนุเคราะห์สามีด้วยธรรมอย่างละ 5 ข้อ เช่น สามีต้องยกย่องให้เกียรติภรรยาเป็นต้น และภรรยาควรอนุเคราะห์ตอบสามีด้วยธรรม 5 ประการเช่น จัดงานบ้านให้เรียบร้อย เป็นต้น ด้านความรักของสามีภรรยา ได้แก่ สามีภรรยายังครองเรือนครองรักกันคืออยู่เพราะสามีภรรยา มีความรักกันด้วยเมตตามากกว่ารักกันด้วยความใคร่และมีความผูกพันห่วงใยกัน สอดคล้องกับทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมที่สรุปทฤษฎีว่า สามีภรรยาเป็นตัวจักรกลตัวเล็ก ๆ ของสังคม ถ้ารู้หลักทฤษฎีของสังคมแล้วจะช่วยให้สังคมและประเทศชาติเจริญสืบไป ส่วนปัจจัยที่มีผลกับการปฏิบัติตามหลักปรัชญาชีวิตนั้น คือ ปฏิบัติแล้วเกิดความสุขใจ ทำให้สามีภรรยาเข้าใจกันดีและจะครองคู่กันไปตลอดชีวิต เพราะ บิดา มารดา หรือ ปู่ ย่า ตา ยาย ที่รักกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กันและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข สอดคล้องกับกองพัฒนาสตรีและเด็กเยาวชนที่กล่าวถึงครอบครัวในทางสร้างสรรค์ว่า ครอบครัวเป็นสถาบันพื้นฐานในการหล่อหลอมความเป็นมนุษย์ของสมาชิกใหม่ในครอบครัว ส่วนเรื่องครู-อาจารย์เป็นเสมือนพ่อ-แม่ คนที่ 2 และครู-อาจารย์ควรรักนักเรียนเสมือนเป็นบุตรของตนนั้น เพราะ จิตใจของบุคลากรในโรงเรียนเต็มเปี่ยมไปด้วยความรักครอบครัวและมีเมตตาธรรม ซึ่งสอดคล้องกับกระทรวงศึกษาธิการที่ได้ดำเนินงานพัฒนาชนบท โดยเน้นไปที่ครอบครัวและโรงเรียน เพราะทั้ง 2 สถาบันนี้เป็นสถาบันที่ใกล้ชิดกับเด็กมากที่สุด

10. ข้อเสนอแนะ

10.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย จากผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของโรงเรียนกล่าวถึงความรักว่า โรงเรียนเป็นเหมือนบ้านหลังที่ 2 ของนักเรียน มีร้อยละ 88.3 และครู-อาจารย์เป็นเหมือนพ่อ-แม่คนที่ 2 ของนักเรียนและควรรักนักเรียนเหมือนลูกมีเท่ากัน จึงมีข้อเสนอแนะว่าผู้บริหารของโรงเรียนเทศบาลนครเชียงใหม่ทุกโรงเรียน ควรจัดทำโครงการโรงเรียนน่าอยู่ ครูคือพ่อ-แม่คนที่ 2 และโครงการนักเรียนคือ ลูกของครู โดยกำหนดเป็นนโยบายให้จัดทอมนละ 1 ครั้ง

เป็นอย่างน้อย มีงบประมาณ วัสดุ อุปกรณ์และให้คำปรึกษา นั่นคือ โรงเรียนน่าอยู่ได้ นักเรียนก็จะรักและอยู่โรงเรียน รวมทั้งห่วงแหนโรงเรียนด้วย

10.1 ข้อเสนอแนะสำหรับผู้ปฏิบัติ จาก ผลการวิจัยพบว่า บุคลากรของโรงเรียนไปทำบุญร่วมกันในวันพระเป็นประจำ มีร้อยละ 51.7 จึงมีข้อเสนอแนะว่า ครู-อาจารย์ควรพาลูก-หลานหรือคนในครอบครัวไปทำบุญหรือไปวัดพร้อม ๆ กัน หรือไปในวันอาทิตย์ก็ได้ เพราะการไปวัดฟังธรรมและทำบุญเป็นแนวทางให้จิตใจมุ่งมั่นในคำสอนของพระพุทธเจ้าและเป็นการสร้างความสามัคคีและทำบุญร่วมกัน ดังบาตรร่วมกันได้

10.3 ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัย คือ ควรทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิบัติตามหลักปณิธิของบุคลากรในโรงเรียนมัธยมศึกษาและอาชีวศึกษาในจังหวัดเชียงใหม่ ควรศึกษาวิจัยเรื่องผลกระทบในการปฏิบัติตามและไม่ปฏิบัติตามหลักปณิธิของประชาชนจังหวัดเชียงใหม่ และควรศึกษาวิจัยว่า พระภิกษุสงฆ์ที่จังหวัดเชียงใหม่สอนหลักปณิธิมากน้อยเพียงไร

11. เอกสารอ้างอิง

คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน.(2535). **แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม**

แห่งชาติ ฉบับที่ 9 พ.ศ.2535– 2539. (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

ไชยยศ เรืองสุวรรณ.(2533. **เทคโนโลยีการศึกษา ทฤษฎีและการวิจัย.** กรุงเทพฯ : โอ เอส พริ้นต์ติ้งเฮาส์. ประเทือง ภูมิภักทราคม.(2540). **การปรับพฤติกรรม : ทฤษฎีและการประยุกต์.** สำนักพิมพ์โอเดียน สโตร์. พระธรรมปิฎก.(2538). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

อุทัย หิรัญโต. (2532). **ความรู้เกี่ยวกับสถาบันครอบครัว.** พิมพ์ลักษณ์กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์ส่วนท้องถิ่น.

12. คำขอบคุณ

ผู้เขียนบทความขอขอบพระคุณสถาบันวิจัยญาณสังวร ที่ให้ทุนสนับสนุนการทำวิจัยและให้โอกาสตีพิมพ์บทความ และขอขอบคุณ คณาจารย์ เช่น พระมหาน่วม สุจิตโต ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยญาณสังวร และอาจารย์ ธเนศ ส่วนชะเอม อดีตนายกสมาคมสมาคมนักวิจัย ที่ได้ให้ความรู้เกี่ยวกับการทำวิจัย